

teatre lliure

montjuïc

SALA FABIÀ PUIGSERVER
DEL 15 DE GENER AL 15 DE FEBRER DE 2004

Sis personatges en busca d'autor

DE
luigi pirandello
DIRECCIO
joan ollé

TOTS ELS DIMECRES:
SOBRETITOLS
EN CASTELLÀ I EN ANGLÈS

www.teatrelliure.com

General de Catalunya
República de Catalunya

Teatre Lliure
Institut de Teatre

Consell de les Illes Balears
Teatre Lliure de Mallorca

Consell de les Illes Balears
Teatre Lliure de Mallorca

Catalunya
Cultura

38

VERDE

el Periódico

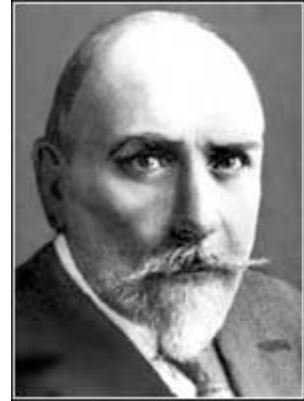
1

TEATRE LLIURE

Sis personatges en busca d'autor: fitxa pedagògica

L'autor

Luigi Pirandello neix a Agrigento (Sicília) el 1867. Els seus pares, **Stefano** i **Caterina**, pertanyen a famílies de l'alta burgesia. El petit **Luigi** rep instrucció primària a casa seva i ben aviat se sent atret, més que per les lliçons magistrals, per les llegendes entre màgiques i populars que li explica una minyona de ca seva de tota la vida anomenada **Maria Stella**.

La seva primera obra de teatre, una tragèdia, l'escriu als 12 anys. Tot i ingressar en una escola tècnica, seran els estudis humanistes els que més li interessin. A Palerm, el jove **Pirandello** és un magnífic estudiant, devorador dels clàssics de la literatura italiana. En aquesta època, s'enamora de la seva cosina **Lina** i comencen els problemes amb el seu pare a causa d'una relació secreta d'aquest que **Pirandello** descobreix. A partir d'aleshores, els conflictes amb el pare seran constants i l'admiració per la mare anirà en augment.

Combina la feina a l'empresa de compra i venda de sofre del pare amb els estudis de Dret a la facultat de Palerm el 1886. L'any següent, seduït per l'avantguarda romana, es matricula a la facultat de Lletres de la capital. El 1889 publica la primera compilació de poesies i es trasllada a Bonn (Alemanya), on estudiarà a la universitat com a deixeble del professor **Foerster**. Els dos anys a Bonn li serviran per a xuclar de tots els aspectes de la vida cultural alemanya, conèixer bé els romàntics alemanys i acabar graduant-se en filologia romanç.

Tornat a Itàlia, descarta finalment casar-se amb la seva cosina i comença a relacionar-se amb un grup d'escriptors. D'entre ells, **Luigi Capuana**, serà el seu millor amic i qui l'empenyi a treballar en peces narratives de tot ordre: novel·les, romanços i tragèdies on ataca el prejudicis i les formes de conducta burgeses.

El 1894, fent cas del seu pare, es casa amb **Antonietta Portulano**, una noia de bona família d'Agrigento. **Antonietta**, tímida i tancada en sí mateixa, es dedicarà a tenir fills de **Pirandello** mentre veu com el seu marit treballa de manera apassionada en la literatura, un món que ella no comparteix. El 1897, l'escriptor accepta una càtedra per ensenyar literatura italiana a l'Institut Superior de Magisteri, a Roma.

La inundació de 1903 de les mines de sofre provoca la bancarrota de tota la família.

Per aquesta causa, i també per la vida que **Pirandello** porta fora de casa, **Antonieta** pateix una crisi nerviosa que la deixa paraitzada i que influirà per sempre més en el seu equilibri mental. Donada la situació, **Pirandello** es planteja el suïcidi. Però acaba tirant endavant treballant dur nit i dia, tot tenint cura de la seva dona. La situació inspirarà *Il fu Mattià Pascal*, que sortirà el 1904. El gran èxit de la novel·la li facilita poder publicar d'altres escrits.

El 1908 polemitza amb **Benedetto Croce** a partir de la publicació dels assaigs *Arte e Scienza i L'Umorismo*. Si **Croce** encara mantenia un cert romanticisme sobre la idea de l'existència humana, **Pirandello** defensa que viure és una bufonada a la manera quasi exacte de la que tenen els actors damunt dels escenaris a l'hora de desenvolupar els papers teatrals. **Croce**, pare teòric de molts crítics i acadèmics italians, serà degut a la seva forta influència un gran perjudici per a **Pirandello** durant molts anys dins del seu país

Des del 1909 i fins la seva mort, col·labora amb el diari *Corriere della sera* de Milà. L'estat mental d'**Antonieta** empitjora, fins arribar a una paranoia obsessiva que porta a **Pirandello** a ingressar-la a una clínica psiquiàtrica. Aquest fet aprofundeix el sentiment de dolor de l'escriptor i els personatges de **Pirandello** reben part del seu patiment vital.

A partir de 1910, **Pirandello** veu sovint com les seves comèdies escrites en sicília són representades arreu. El 1917 triomfa a Milà *Cosí é*. I el 1921 escriu la seva obra més coneguda, *Sei personaggi in cerca d'autore*. Un any més tard, deixa l'ensenyament i es dedica exclusivament a la literatura. El 1924 fa el darrer intent per treure **Antonieta** de la clínica, però la prova fracassa donats els esclats de violència de la malalta.

El 1925 es fa càrrec de la direcció artística del Teatro d'Arte de Roma. Les seves obres, representades per la mateixa companyia del teatre, viatjaran a Brasil i Argentina. El seu fill **Stefano** és un dels actors i **Marta Abba**, la primera actriu, la seva musa i amant.

El premi Nobel li arriba el 1934, consagrant la seva obra. Mor a Roma el desembre de 1936 mentre treballa en *I giganti della montagna*.

L'obra i el tema

Luigi Pirandello fa a *Sei personaggi in cerca d'autore* un desdoblament entre personatges i actors a partir de revisitar l'estructura interna del drama clàssic. Com si de dos equips que juguen en divisions diferents es tractés, passats els primers moments de desconcert, els actors es riuen (de vegades cruelment) dels problemes i del patiment dels personatges.

D'alguna manera, els actors són representants del maniqueisme tot desenvolupant papers que resulten artificiosos, mentre que els personatges, que a primer cop d'ull haurien de resultar més falsos, són els que "viuen" de manera més veritable. Aquests personatges, dinàmics i múltiples, són apassionats. Arrossegueu amb ells odis, rancúnies, desesperances.

Però **Pirandello** encara vol anar més lluny. El seu teatre té una vocació revolucionària. A partir de donar nou sentit als artificis teatrals de tota la vida, en crea de nous per tal de trencar la divisió entre el públic i l'obra. Es tracta, en definitiva, de reconèixer que la realitat mai no pot ser representada en la seva totalitat, però que no pas per això hom s'ha de rendir a deixar-ho d'intentar.

Sei personaggi in cerca d'autore és la representació d'una representació impossible. I el seu teatre dins del teatre és una posada en escena de les pròpies condicions d'impossibilitat. Segons **Pirandello**, aquesta impossibilitat de *Sei personaggi...* és de l'ordre creatiu: el veritable drama no és els dels deseparats personatges en busca d'un autor, sinó el d'una obra alienada cada nit de la presència física dels personatges que li haurien de ser propis i que es veuen condemnats a representar una escena que els obsessiona. Uns personatges atrapats en un mirall líquid on resultarà sempre impossible realitzar la comunicació veritable.

La trama pas a pas

Primera part.

Un teatre indeterminat.

Un director d'escena està esperant un director artístic per començar a assajar l'obra "El joc dels papers". Quan tothom sembla a punt per començar, apareix el porter del teatre seguit de sis personatges: un home, una dona, un noi, una noia, un nen i una nena. Són una família, un pare i una mare amb el fill gran en comú i tres fills més que només ho són de la mare.

El director no els vol a l'assaig, però el pare discuteix amb ell, demanant ser escoltat. El pare explica que tots sis són personatges que busquen un autor que els escrigui el seu drama. La seva naturalesa és simple d'entendre: són personatges i estan vius. Només pregunuen una oportunitat per tal de dur a escena el seu drama. Els personatges comencen a enfrontar-se entre sí, especialment el pare i la fillastra, i el director comença a sentir-se atret per la història.

El pare explica com va separar-se de la seva dona: en no sentir-se prou bé a prop d'ella, poc més que la va obligar a anar a viure amb un dels treballadors de la seva empresa. El pare es va quedar amb la custòdia del fill que havien tingut, i el noi mai no va saber res més de la seva mare. Amb el nou home, la mare va tenir tres fills més. Durant un temps, el pare anava a veure la filla que la seva dona havia tingut amb el nou home al col·legi, una nena molt bonica. Al cap d'un temps, la dona i el nou marit van marxar a viure ben lluny i l'home els va perdre la pista. Molts anys després, el pare quasi va arribar a mantenir relacions sexuals amb la fillastra en retrobar-la en una casa de barrets i no reconèixer-la. Tothom s'esvalota en sentir la història i el pare avisa que si en volen saber els detalls, els hauran de deixar representar l'obra.

El director accedeix i desapareix d'escena amb els sis personatges demanant als actors que s'esperin quinze minuts. Els actors es queden molt sorpresos i després de comentar els fets, abandonen l'escenari.

Descans.

Segona part.

El mateix teatre.

Director, actors i personatges apareixen altre cop. Comencen a col·locar l'utilatge per l'escenari i el director vol que l'assaig sigui fet pels personatges per tal que els actors s'hi fixin i després puguin representar-lo.

A la primera escena, el pare visita una casa de barrets i quan està a punt de tenir relacions sexuals amb una meuca jove i bonica, la mare irromp en l'escena enmig

d'un atac de nervis i descobreix que la prostituta és la seva filla. L'home desconeixia que aquella era la seva fillastra. Aquest és el primer drama.

El segon acte passa a un jardí. La mare, que s'ha quedat vídua del segon marit, passa juntament amb els seus fills per un moment d'absoluta misèria. El pare, en veure aquesta situació, decideix acollir a casa seva la mare i els tres fills. Però les relacions entre tots ells són molt dolentes: menyspreu, rancúnies, odi i venjances per les coses que han passat fan de cada dia un malson. L'escena del jardí ens presenta una família trencada. El fill acusa la mare d'haver-lo abandonat, la mare es queixa de la dissort que pateix, la fillastra odia el padrastre i el seu germà gran i el pare se sent un estrany a casa seva. Els dos nens petits estan perduts enmig d'aquest conjunt de relacions negatives i per tot plegat, la nena acabarà ofegada a l'estany del jardí i el seu germanet se suïcidarà disparant-se un tret de pistola.

La representació acaba enmig del dubte sobre què acaba sent real i què acaba sent imaginari mentre tots desapareixen.

Propostes didàctiques

A continuació es proposen diferents temes per tal que els professors triïn els més adients: convidem a treballar àrees diverses com la filosofia, la interdisciplina de les arts o el disseny

Les activitats estan recomanades pels dos cursos de Batxillerat.

Activitat 1 - L'expressió teatral de Pirandello

Llegeix el següent text de **Pirandello**:

El meu teatre és seriós. No és certament un teatre còmode. Teatre difícil. Teatre perillós. Nietzsche deia que els grecs aixecaven blanques estàtues damunt l'abisme per ocultar-lo. Jo, en canvi, les enderroco per revelar-lo... És la tragèdia de l'ànima moderna.

Fes un comentari del següent fragment de *Sei personaggi in cerca d'autore* en referència al que diu **Pirandello**.

EL PARE.- Per a mi el drama consisteix en això, senyor; en la consciència que tinc que cada un de nosaltres — ja ho veu — es creu “un”, però no és veritat; és “molts”, senyor, “molts”, segons totes les possibilitats de ser que hi ha en nosaltres; “un” amb aquest, “un” amb aquell — molt diferents! —. I amb la il·lusió, d'altra banda, de ser sempre “un per a tots”, i sempre aquest “un” que ens creiem que som, en tots els nostres actes. No és veritat! No és veritat! I ens n'adonem quan en algun dels nostres actes, per un atzar desgraciadíssim, ens quedem tot d'una com enganxats i en suspens: ens adonem, vull dir, que no hi participem del tot, en aquest acte, i que seria per tant una gran injustícia que ens jutgessin només per ell, que ens tinguessin enganxats i en suspens, a la picota, durant tota la vida, com si tota l'existència s'hagués concentrat en aquell acte! Comprèn ara la perfídia d'aquesta noia? Em va sorprendre en un lloc, en un acte, on i com no m'havia de conèixer, com jo no podia ser per a ella; i em vol donar una realitat que jo no em podia esperar mai que hagués d'assumir per a ella, en un moment fugaç i vergonyós de la meua vida! Vet aquí, senyor, el que jo sento per damunt de tot. I veurà com amb això el drama cobrarà un grandíssim valor. Però, a més, hi ha la situació dels altres. La seva...

Activitat 2 - Espai teatral: escenografia i disseny

Ja hem explicat que **Pirandello** juga a *Sei personaggi in cerca d'autore* a fer teatre dins del teatre. L'acció es pot situar tant a la sala de butaques com a l'escenari. En la proposta del director **Joan Ollé** a la sala *Fabià Puigserver*:

- Per què creus que el director ha triat trencar la barrera entre el públic i l'escenari?
- Quins recursos ha emprat l'escenògrafa? La sala Fabià Puigserver pot tenir distribucions molt diverses. Com haguessis dissenyat tu l'espai d'escena? Fes una proposta.

Activitat 3 - El debat sobre l'existència: compara un poema, una obra de teatre i una pel·lícula

Hem triat tres obres artístiques que tracten un mateix tema: el sentit de la vida. L'activitat consisteix en treballar les tres obres com si en fossin una de sola. La intenció és barrejar literatura, teatre i cinema. En els tres casos hi ha una base literària: una novel·la a la pel·lícula, un text teatral a l'obra de teatre i una poesia.

El més convenient seria dedicar una sessió escolar a la poesia i dues sessions per visionar la pel·lícula i venir al teatre a veure *Sis personatges en busca d'autor*, respectivament. L'activitat acabaria amb una sessió de posada en comú.

***Blade Runner*, 1982.**

Dirigida per **Ridley Scott** a partir de la novel·la de ciència ficció de **Philip K. Dick's**, *Do androids dream of electric sheep?*

L'acció passa a la ciutat de Los Angeles l'any 2019. L'atmosfera de la terra està molt malmesa. El Blade Runner Deckard ha de localitzar i executar un grup de Replicants. Els Replicants són uns androïdes creats per treballar i explorar galàxies que l'home no pot ni trepitjar. El darrer model de Replicants, el Nexus 6, ha sortit tant bo que supera al propi ésser humà. I suposa un problema per alguns humans que alguns Nexus 6 hagin volgut viure a la terra...

***Glosas de Fernando Pessoa* (1888-1935)**

Toda a obra é vã, e vã a obra toda.
O vento vão, que as folhas vão enroda,
Figura nosso esforço e nosso estado
O dado e o feito, ambos os dá o Fado.

Sereno, acima de ti mesmo, fita
A possibilidade erma e infinita
De onde o real emerge inutilmente,
E cala, e só para pensares sente.

*Tota obra és vana, i vana l'obra tota.
el vent tan va, que fulles vanes roda,
figura el nostre esforç i el nostre estat.
El dat i el fet, tots dos els dona el fat.*

*Seré, damunt de tu mateix, visita
la possibilitat erma infinita
d'on el real sorgeix inútilment.
Calla, i només el teu pensament sent.*

Rimos, choramos através da vida.
Uma coisa é uma cara contraída
E a outra uma água com um leve sal,
E o Fado fada alheio ao bem e ao mal.

Nem o bem nem o mal define o mundo.
Alheio ao bem e ao mal, do céu profundo
Suposto, o Fado que chamamos Deus
Rege nem bem nem mal a terra e os céus.

Doze signos do céu o Sol percorre,
E, renovando o curso, nasce e morre
Nos horizontes do que contemplamos.
Tudo em nós é o ponto de onde estamos.

Ficções da nossa mesma consciência,
Jazemos o instinto e a ciência.
E o sol parado nunca percorreu
Os doze signos que não há no céu

*Riem, plorem i travessem la vida.
Distinta és la cara adolorida,
distinta a l'aigua amb un pessic de sal.
El fat prescriu llunyà del bé i del mal.*

*Ni bé ni mal defineixen el món.
Lluny de tot bé i tot mal, del cel pregon,
fingit, pensat, el fat que diem Déu
regeix ni bé ni mal terra i cel seu.*

*Dotze signes del cel el sol percaça
i, renovant el curs, naix i s'ajaça
en horitzons d'allò que contemplem.
Tot en nosaltres fita allà on estem.*

*Ficcions de la nostra consciència,
enderroquem l'instint i la ciència
i el sol parat mai no recorregué
dotze signes que el cel mateix no té.*

Trad. de Salvador Jàfer

Sei personaggi in cerca d'autore. Luigi Pirandello, 1921.

Sis personatges en busca d'autor. Teatre Lliure, 2004.
Direcció **Joan Ollé**

Després d'estudiar les tres obres, realitza els següents treballs:

- Cerca el significat de Carpe Diem i relaciona-ho amb les tres obres.
- Totes tres obres tenen una visió negativa de l'existència? Quina et sembla la més realista? Quina la més pessimista? Raona les teves respostes.
- Els filòsofs de l'antiga Grècia van tractar profundament el tema de l'existència. Busca els punts en comú i les diferències entre Sòcrates, Plató i Aristòtil.
- Com es tracta la imatge del creador en cada una de les obres?
- Busca a la premsa un article que tracti el tema de l'existència.